

Stanislav Přibyl

Právní situace litoměřické diecéze v letech 1989–2010

Právní situace litoměřické diecéze v letech 1989–2010

Stanislav Přibyl

Recenzovali:

prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., O. Praem.

JUDr. Jakub Kříž, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova v Praze

Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz

Redakce Jan Sušer

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova v Praze, 2015

© Stanislav Přibyl, 2015

ISBN 978-80-246-3100-4

ISBN 978-80-246-3112-7 (online : pdf)

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2015

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	9
Historický přehled	10
Litoměřická kapitula (1057–1655)	10
Založení litoměřické diecéze	14
Stanovení data založení diecéze	20
Osudy litoměřické diecéze a jejích biskupů	20
Episkopát Josefa Koukla (1989–2003)	27
Jmenování Josefa Koukla biskupem	27
Změny v administraci diecéze po listopadu 1989	28
Obnova struktur diecéze	29
Kanonizace sv. Zdislavy	30
Zakládání církevních škol	31
Teologický konvikt a Diecézní dům kardinála Trochty	31
Zřeknutí se úřadu diecézního biskupa a jmenování administrátora diecéze	31
Episkopát Pavla Posáda (2004–2008)	32
Jmenování Pavla Posáda biskupem	32
Nemoc	35
Biskup Dominik Duka apoštolským administrátorem „sede plena“	35
Výročí 350 let od založení diecéze	39
950 let kapituly (2007)	41
Jmenování Pavla Posáda pomocným biskupem a uprázdnění biskupského stolce	42
Uprázdňený biskupský stolec	43
Episkopát Jana Baxanta (2008–)	44
Jmenování Jana Baxanta biskupem	44
Znovuustavení struktur diecéze	45

Řízení diecéze	48
Diecézní biskupové	48
Biskupská konference a členství litoměřických biskupů v ní	49
Sedisvakance	50
Litoměřická diecéze a česká provincie	53
Diecézní kurie	53
Generální vikáři	53
Biskupští vikáři	57
Kanceléři	63
Vicekanceléři	65
Notáři kurie	66
Archiv a archiváři	67
Acta curiae	68
Ekonomická rada diecéze	69
Diecézní ekonom	70
Kněžská rada a sbor poradců	71
Pastorační rada diecéze	76
Relatio quinquennalis	77
Návštěva Ad limina apostolorum	80
 Personální zajištění a územně správní struktura diecéze	82
Personální zajištění diecéze	82
Vzdělání duchovních	82
Pohyb duchovních	84
Účast laiků na duchovní správě	87
Územně správní struktura diecéze	89
Právnícké osoby	90
Zřízení plzeňské diecéze a úprava území diecéze litoměřické	93
Farnosti, faráři, rektoři kostelů, kaplani	98
Vikariáty a okrskoví vikáři	116
Kapitula kanovníků	129
Řeholní společnosti	134
Dějiny řeholí na území litoměřické diecéze	134
Mužské řehole	135
Ženské řehole	142
Konsociace	147
Charity v litoměřické diecézi	148
Diecézní charita Litoměřice	149
Farní a oblastní charity	150
Společenství svaté Kláry	152

Třetí řády	154
Sekulární františkánský řád	154
Laická sdružení sv. Dominika	156
Občanská sdružení podle civilního práva	157
Výkon moci legislativní	160
Legislativní činnost v diecézi	160
Právní obyčej	160
Ostatní prameny diecézního práva	161
Stanovy	161
Výkon moci správní	181
Výkon magisteriálního práva	181
Duchovní cvičení	181
Katechetická výuka	182
Katolické (církvní) školy	183
Akademická pastorece	187
Výkon sanktifikačního práva	188
Svatosti obecně	188
Interkomunio	189
Svatost křtu	190
Svatost biřmování	194
Svatost eucharistie	196
Svatost smíření	203
Svatost pomazání nemocných	205
Svatost svěcení	205
Svatost manželství	212
Ostatní bohoslužebné úkony	230
Posvátná místa	233
Posvátné doby	239
Výkon majetkového práva	240
Nabývání majetku	240
Správa majetku	246
Výkon moci soudní	254
Trestněprávní řízení	254
Cenzury	254
Suspenze	256
Pořádkové tresty	257
Trestní opatření	258

Manželskoprávní řízení	258
Účast litoměřické diecéze na činnosti ICS, resp. MCS	258
Diecézní církevní soud	265
Závěr	267
Summary	271
Seznam použitých zkratek	275
Bibliografie	277
Textové přílohy	285
Obrazová příloha	323
Jmenný rejstřík	333

Úvod

Předkládaná publikace, která je upravenou disertační prací, obhájenou na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v roce 2014, se zabývá právní situací litoměřické diecéze v letech 1989–2010. Dvacet jeden rok dějin v proměňující se společnosti byl zvolen jako dostatečně rozsáhlý a zajímavý vzorek právních dějin této místní církve.

Cílem práce bylo popsat právní stav litoměřické diecéze v období, kdy zastávali úřad litoměřického biskupa Josef Koukl, Pavel Posád a Jan Baxant. Vědecký přínos nechť je spatřován ve zveřejnění a systematickém uspořádání nikdy nepublikovaných pramenů, které mohou pomoci nahlédnout na právní realitu nedávné minulosti církve v severozápadních Čechách.

Jsem si vědom, že hloubka zpracování tématu by mohla být mnohem větší, avšak rozsah práce, již tak dosti velký, by byl v takovém případě neúnosný a práce sama obtížně čitelná. Bádání v oblasti, o níž publikace pojednává, tak může v budoucnosti pokračovat úžeji zaměřenými sondami do právního stavu diecéze, kdy bude možné beze zbytku vyčerpát dostupný archivní materiál.

Bylo by pro mě satisfakcí, kdyby předkládaná kniha pomohla poznat hlouběji moderní dějiny litoměřické diecéze z její právní stránky a případně se stala inspirací pro tvoření jejího právního stavu v budoucnosti.

Děkuji všem svým přátelům a spolupracovníkům za pomoc a podporu, především však profesoru JUDr. Antonínu Ignáci Hrdinovi, DrSc., O. Praem., mému školiteli.

Stanislav Příbyl

Historický přehled

Na počátku práce bude pojednáno o dějinách. Nejen o dějinách litoměřické diecéze, ale v přehledu o téměř celých křesťanských dějinách na území této diecéze.

Prvním písemně zdokumentovaným právním aktem bylo založení litoměřické kapituly v roce 1057. Důležitým milníkem byl okamžik založení litoměřické diecéze, tedy 3. červenec 1655. Tímto okamžikem vznikl právní rámec, v němž se bude celá tato práce pohybovat. Následují velmi stručné dějiny diecéze, které jsou strukturovány obdobími episkopátů jednotlivých litoměřických biskupů. Ti byli ve své diecézi zákonodárci, vykonavateli práva i soudci. V nich se tedy spojoval historický a právní aspekt existence této místní církve. Období episkopátu posledních tří biskupů – Josefa Koukla, Pavla Posáda a Jana Baxanta je potom vlastním předmětem této práce, proto i historický pohled bude v tomto případě poněkud podrobnější.

Litoměřická kapitula (1057–1655)

Podle prastaré tradice byla v Litoměřicích založena knížetem Spytihněvem II. (1055–1061) jedna z nejstarších a nejvýznamnějších kolegiálních kapitul v Čechách. Zakládací listina nebyla pravděpodobně ani vyhotovena. Je však zachován „pamětní záznam o založení a obvěnění kapituly litoměřické“ z let 1057–1058, a to ve trojí podobě.¹ Pamětní záznam má dodatky z poslední třetiny 12. a počátku 13. století, s nejstarší zachovanou česky psanou větou vůbec. Tato věta má nadační, tedy právní

1 Srov. Jaroslav Macek: *950 let litoměřické kapituly*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 284. První verze pochází z roku 1057–8 s dodatky (signatura A), druhá z roku 1218 (signatura B) a třetí z let 1319–1341 je falzem (signatura C).

charakter: „Pavel dal jest ploškovicích zemu, Wlah dal jest dolas zemu bogu i svjatému scepánu se dvema dušníkoma bogucev a sedlatu.“ Věta má deklaratorní charakter a je součástí pamětního zápisu, tedy dokumentu, který byl pořízen v době, kdy ještě nebylo zvykem fixovat právní vztahy písemně.

Litoměřická kolegiátní kapitula byla bohatě nadána. Motivem jejího založení byla snaha Spytihněva II. dosáhnout královské koruny, k níž právě mělo přispět založení litoměřické kapituly. Patrocinium sv. Štěpána prvomučedníka bylo zvoleno zřejmě proto, že tehdy byl papežem Štěpán X. (1057–1058).

Po brzké smrti Štěpána X. sdělil jeho nástupce Mikuláš II. (1058–1061) knížeti Spytihněvovi II., že dostává pouze právo užívat biskupské čepice (mitry). Stalo se tak v roce 1059 nebo 1060.

V čele nové kapituly stanul jako probošt roku 1057 učený Lanzo², původem ze Saska, snad příbuzný sv. Benna. Předtím byl Lanzo dvorním kaplanem Spytihněva II., ovládal češtinu a jeho kaplanem zůstal i po jmenování proboštem. Po smrti pražského biskupa Šebíře v roce 1067 se Lanzo měl dokonce stát pražským biskupem, ale knížeti Vratislavovi (1061–1092) se to tehdy nepodařilo prosadit.

Právo jmenovat probošta litoměřické kapituly náleželo od počátku českému panovníkovi, a to až do promulgace Kodexu kanonického práva v roce 1917. Probošt pečoval o chrám sv. Štěpána, zastupoval kapitolu navenek a staral se o všechny stavby kapituly. Členové kapituly žili původně společně v kapitulním domě, zvaném klaustrem. Chybí bohužel zprávy, kdy byl tento společný kanovnický život nahrazen zřízením samostatné proboštské prebendy a kanovnických prebend a kdy proboštsví vytvořilo samostatnou prebendu.³ Z tohoto nejstaršího období neznáme ani počet kanovníků, který patrně nebyl stanoven. Je doložena pouze funkce kanovníka-scholastika, který pravděpodobně zastupoval probošta pobývajícího většinu času na pražském panovnickém dvoře. Stejně obtížné je přesně sledovat vývoj značného nemovitého majetku kapituly, protože až do první poloviny 14. století se zachovalo minimum pramenů.⁴ Není známo, zda v této nejstarší době vznikla statuta kapituly, i když to lze předpokládat.

Významným předělem v dějinách kapituly se stal rok 1349, kdy byla zřízena druhá dignita, totiž kapitulní děkan. Bylo to zásluhou tehdejšího probošta Bohuslava (1347–1358), bratra prvního pražského arcibiskupa

2 Jméno bylo uváděno také ve variantách Lacko či Licka.

3 Snad v druhé polovině 13. století.

4 Zachovaly se emfiteuze na kapitulním majetku k letům 1253, 1269, 1301 a 1319.

Arnošta z Pardubic. Děkanství bylo zřízeno zakládací listinou 21. listopadu 1349. Děkan sídlil trvale v Litoměřicích při kapitulním kostele a pečoval o řádné zachovávání předepsaných bohoslužebných úkonů. Český panovník měl právo jmenovat děkana stejně jako již dříve probošta. Majetek kapituly se tehdy dále zvětšoval a celé období vlády Karla IV. bylo dobou velkého rozkvětu. V rejstříku papežských desátků z roku 1384 je uvedeno v Litoměřicích dvanáct kapitulářů. Při zřízení děkanství v roce 1349 byla pravděpodobně statuta buď reformována, nebo teprve vznikla. Instalaci kapitulářů vykonával zprvu probošt, ale od zřízení úřadu děkana kapituly již kapitulní děkan. Vznikem kapitulního děkanství zanikla kapitulní scholasterie a její prebenda se stala základem majetku kapitulního děkanství. Do husitských válek, zejména v době vlády Karla IV., přibyli nejen noví kanovníci ale i poloprebendáti včetně oltářníků a další kněžstvo pod vedením význačných proboštů a děkanů.⁵

Husitské války postihly kapitolu ztrátou většiny nemovitého majetku, což mělo za následek radikální snížení výnosu prebend i snížení počtu kapitulářů. Jen díky velkému úsilí tehdejších proboštů, děkanů a přízní okolní katolické šlechty se kapitula udržela i v této době. Až ve druhé polovině 15. století se mohly zahájit konečně kroky k restituci rozchváceného církevního majetku kapituly, byť znovu ohrožovaného králem Jiřím z Poděbrad.

Projevem nové situace kapituly je listina z 12. ledna 1487, která je nejstarším dochovaným zněním statut kapituly. Tehdejší administrátor pražského arcibiskupství stanovil i nové rozdělení majetku kapituly jednotlivým prebendám. Započatý vývoj pokračoval i v dalších letech, zvláště za proboštů Jana z Vartemberka (1490–1508) a litoměřického rodáka Jana Žáka (1508–1534). Výkup a odkazy opět rozmnožily majetek kapituly, který kromě jiného také chránil její zájmy proti utrakvistickému městu Litoměřice. Přesto se kapitule nevyhnuly následky postupující reformace na straně jedné a předtridentského katolicství na straně druhé. Mezi probošty a děkany nalézáme opět významné osobnosti, například Jana Horáka Hasenbergera (1542–1551), vynikajícího humanistu, kazatele a polemika, probošta Marka z Kytlice (1567–1579), děkana Adama Drogera (1584–1608) či děkana Bartoloměje Pěčinského z Pěčína (1559–1573). Na druhé straně se objevily spory mezi probošty a děkany o pravomoc nad poddanými a začaly i odboje poddaných proti církevní vrchnosti.

5 Probošt Bohuslav z Pardubic (1347–1358), první děkan Mikuláš Hostislav z Horaždovic (1349–1360) a další.

Za probošta Kašpara z Logau (1551–1562) byla dosavadní statuta opět zreformována, a to především v kompetencích a správě temporálií kapituly. Velmi významnou osobností byl probošt Zbyněk Berka z Dubé (1587–1593), který byl postupně držitelem osmi kanonikátů,⁶ dále proboštem vyšehradským a pak proboštem olomouckým. Roku 1583 se stal dokonce administrátorem in spiritualibus řezenského biskupství. 14. prosince 1592 byl jmenován pražským arcibiskupem a získal si veliké zásluhy při provádění katolické reformace. Byl jmenován kardinálem, ale zemřel v roce 1606 ještě před zveřejněním tohoto jmenování. I jako arcibiskup mimořádně pečoval o litoměřickou kapitolu. V jeho stopách kráčel jeho nástupce probošt František z Ditrichštejna (1594–1598), pozdější kardinál a biskup olomoucký (1599–1633), jedna z nejvýznamnějších osobností své doby vůbec. Ještě jako probošt litoměřický získal pro sebe a své následovníky právo pontifikálií, které bylo uděleno bulou papeže Klimenta VIII. z 15. listopadu 1594.

Za stavovského povstání v letech 1618–1620 byla většina proboštských a děkanských statků zkonfiskována a prodána vzbouřenými stavy okolní protestantské šlechtě. Po bitvě na Bílé hoře byly sice kapitule zkonfiskované statky vráceny, ale snaha probošta Jana Sixta z Lerchenfelsu (1617–1629) získat další v minulosti ztracené statky byla neúspěšná. Pro velkou většinu zničených obcí se hmotná situace kapituly dále zhoršovala, a to i v souvislosti s postupujícími válečnými událostmi.⁷ Kapitula tehdy stěží užívala probošta, děkana a jednoho jediného kanovníka, který zůstal a pro nějž se ustálil název kanovník královský neboli regius.

Za probošta Jana Tiburcia Kotvy z Freyfeldu (1629–1637), který sehrál významnou úlohu v katolické reformaci v severních Čechách a s nímž se počítalo pro biskupský stolec, zesílily hlasy, navrhuující již předtím Litoměřice za jedno ze sídel nových biskupství v Čechách a počítající s inkorporací proboštsství kapituly novému litoměřickému biskupství, včetně statků.⁸

Nástupce Kotvův, Maxmilián Rudolf Schleinitz (1637–1655), přední rádce a generální vikář arcibiskupa pražského, kardinála Arnošta Vojtěcha Harracha, se stal posledním proboštem litoměřickým na dvě a půl století. Počátky jeho působení v Litoměřicích zastíňovala pokra-

6 Obdržel kanonikáty ve Staré Boleslavi, na Vyšehradě, v Olomouci, v Litoměřicích, v Řezně, v Altöttingu, v Salzburgu, v metropolitní kapitule v Praze. In: Jaroslav Macek: *950 let litoměřické kapituly*, s. 84.

7 Saský vpád v letech 1631–1632, švédské invaze v letech 1634 a 1639.

8 Srov. ABL, fond Ordinariát, 1994, sign. D, Katedrální kapitula u svatého Štěpána v Litoměřicích, Statuta, bez č. j., ze dne 11. dubna 1995.

čující válka, spory s děkanem kapituly Rudolfem Roderem z Feldburku a s městem Litoměřice. Kromě jiného o patronát nad městskými kostely. Maxmilián Rudolf Schleinitz se roku 1655 stal prvním biskupem litoměřickým. Se založením diecéze úřad probošta kapituly zanikl a byl znovuobnoven až v roce 1907.

Založení litoměřické diecéze

Litoměřická diecéze byla založena 3. července 1655.⁹ Kandidát na prvního litoměřického biskupa Maxmilián Rudolf Schleinitz byl vybrán už v polovině čtyřicátých let 17. století, kdy diecéze ještě neexistovala. Záhy po obnovení arcibiskupství pražského roku 1561 se objevila nutnost rozdělit nesmírně velkou pražskou arcidiecézi pro zefektivnění duchovní správy. Původně bylo patrně počítáno s obnovením diecéze litomyšlské, jak naznačuje vyobrazení biskupa litomyšlského na výzdobě kaple v arcibiskupském paláci v Praze,¹⁰ ale spory mezi pražským arcibiskupem a olomouckým biskupem tuto myšlenku pohřbily.

V sedmdesátých letech 16. století se začalo hovořit o potřebě založit dvě nebo tři nová biskupství v Čechách. V roce 1593 se psalo o potřebě vytvořit úřad světicího biskupa v Lužici.¹¹ V témže roce se poprvé objevily Litoměřice zmiňované coby kandidát na biskupské město.¹²

Na začátku 17. století se potřeba nového biskupství ještě zintenzivnila. Souviselo to s bitvou na Bílé hoře roku 1620 a s následnou energickou katolickou reformou. Ve svých dobrozdáních navrhli Slavata a Martinic založit dvě biskupství – v Plzni a v Litoměřicích.¹³ Tyto návrhy se stále opakovaly. Od začátku bylo jasné, že první biskupství, které bude založeno, bude mít sídlo v Litoměřicích.

Dokladem o založení diecéze jsou papežské buly. Jsou dvě, obě od papeže Alexandra VII., jedna, zřizující diecézi, začíná slovy „Primitiva

9 O tématu pojednává článek: Stanislav Příbyl: Založení litoměřické diecéze: Právněhistorické souvislosti. *Revue církevního práva* 56, III, 2013, s. 21–32.

10 Kapli postavil arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé roku 1599. „Na jednom z prvních vyobrazení prelátů jako stavu Českého království jsou totiž po boku arcibiskupa zobrazeni oba ‚historičtí‘ sufragáni, biskup olomoucký a biskup litomyšlský.“ In: Alessandro Catalano: *Žápas o svědomí: kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 84.

11 Propositiones ex anno 1593 de fide catholica restauranda – in: Catalano, op. cit., s. 84.

12 Tamtéž: „V témže roce napsal Melchior Klesl arcibiskupu Berkovi, že bude nezbytné založit čtyři nová biskupství v Litoměřicích, Hradci Králové, Českých Budějovicích a Plzni.“

13 Tamtéž.

illa Ecclesia“¹⁴ a je datována 3. července 1655,¹⁵ druhá s názvem „Regimini universalis ecclesiae“ je jmenovací bulou Maxmiliána Rudolfa, svobodného pána ze Schleinitz, prvním litoměřickým biskupem.¹⁶ Bohužel se ani od jedné buly nezachoval originál. Obě se nalézají v archivu Katedrální kapituly sv. Štěpána v Litoměřicích v dobových opisech.

Důvody dlouhého a komplikovaného procesu vzniku byly především ekonomického a právního rázu. Zatímco osoba prvního biskupa Maxmiliána Rudolfa Schleinitze byla vcelku bezproblémovým bodem celé procedury, zadrhávala se jednání opakovaně na ekonomickém zabezpečení nové diecéze, způsobu volby a jmenování biskupa. Zakládací bula se všem sporným bodům podrobně věnuje.

Oficiálním důvodem vzniku litoměřické diecéze byla taková rozlehlost pražské arcidiecéze, která znemožňovala pražskému arcibiskupovi řádně vykonávat jeho službu. V bule se píše:

Není v silách pražského arcibiskupa, aby se s náležitou pečlivostí mohl věnovat správě své diecéze, když její hranice jsou vymezeny územím celého českého království. Jen stěží ji tak může plně vizitovat a vykonávat další pontifikální úkony, jen stěží může pohlédnout do tváře všem svým diecézanům, jak náleží.

Důvodem vzniku diecéze však také byla „poloha města [Litoměřic] nedaleko saských hranic, odkud proudila do Čech luteránská propaganda, usilující též o politické podvracení habsburského katolického státu“.¹⁷

Dnešní území litoměřické diecéze se podstatně liší od území diecéze v době jejího založení. V roce 1655 se rozkládala jen na území litoměřického kraje a měla tedy oproti dnešnímu stavu jen asi třetinovou velikost. Při úvahách o rozloze jednotlivých diecézí se však původně počítalo v podstatě s dnešním územím. V únoru roku 1643 navrhuje Maxmilián Rudolf Schleinitz, aby litoměřická diecéze zahrnovala žatecký, litoměřický a boleslavský kraj, kde se nejvíce vyskytují luteránští kazatelé a svá-

14 Bula je v latinském originálu i v českém překladu otištěna v přílohách této práce na str. 285–294.

15 Latinský text in: Johann Evangelist Schlenz: *Geschichte des Bistums und der Diözese Leitmeritz, I, Geschichte der Gründung des Bistums Leitmeritz*. Warnsdorf: Verband der deutschen katholischen Geistlichkeit Böhmens, 1912, s. 340–345.

16 Latinský text in: Schlenz, I, op. cit., s. 346–349.

17 Jaroslav V. Polc: *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*. Praha: KTF UK, 1995, s. 50.

dějí lid. Je dokonce toho názoru, že by k nové diecézi měl patřit i kraj rakovnický a slánský.¹⁸ Nicméně realita byla nakonec mnohem prostší.

Bula stanovila území litoměřické diecéze takto:

[Proto] jsme se po zralé úvaze i na základě úsudku shromážděných kardinálů z Kongregace svatě římské církve pro šíření víry plnou apoštolskou mocí rozhodli navždy vyčlenit a oddělit od pražské diecéze výše jmenované město Litoměřice spolu s celým litoměřickým krajem a jeho farními kostely, s městy v něm ležícími, se všemi jeho končinami, s celým jeho územím, s jeho pevnostmi, vesnicemi a všemi místy; taktéž s jeho duchovenstvem, lidem a všemi osobami, s kláštery, kostely, posvátnými místy, s beneficií církevními (se správou i bez správy), světskými i řeholními, náležejícími jakýmkoli řeholním řádům.

Spolu s vyjmenovaným územím náleželi nové diecézi pochopitelně také lidé na tomto území se nacházející, jak duchovní, tak i věřící.

Důležitou podmínkou vzniku litoměřické diecéze byla rovněž její ekonomická soběstačnost. Aby mohla vzniknout, musela mít zajištěný systém získávání finančních prostředků jak pro obživu duchovenstva, tak pro udržování kostelů a dalšího církevního majetku, stejně tak jako pro stavbu nových objektů.

Prvním zdrojem financování byla solná daň:

Po vítězství habsburské dynastie nad povstáním české protestantské šlechty v roce 1620 byl dosavadní systém několika uznávaných vyznání zaměněn za systém katolického konfesijního státu. Církevní struktury kališnické a protestantské byly zlikvidovány. Katolická církev byla od té doby jedinou církví, kterou veřejná moc podle říšské zásady „cuius regio, eius religio“ uznávala. Vůči židovství byl zachován určitý stupeň tolerance. Trestní postih vůči povstalcům zahrnoval konfiskaci pozemkového majetku, k němuž patřily i pozemky, které byly původně v církevním vlastnictví a které byly rozchváceny za husitských bouří. Až na ojedinělé výjimky však nedošlo k restituci tohoto pozemkového vlastnictví. Tehdejší český panovník Ferdinand II. konfiskovanou půdu raději rozdával svým šlechtickým spojencům. Rozhodl se nahradit církvi utrpěnou škodu formou stálé renty ve formě solní daně. V konkordátě z roku 1630 se zavázal odevzdávat pražskému arcibiskupství 15 krejcarů z každé bečky soli do Čech dovezené.¹⁹

¹⁸ Schlenz, I, op. cit., s. 225.

¹⁹ Jiří Rajmund Tretera: Postavení církví a náboženských společností v právním řádu České republiky. *Revue církevního práva* 11, III, 1998, s. 219.

Solní pokladna existovala do roku 1782, kdy začala být solní daň odváděna ve prospěch nově založených zemských náboženských fondů. Tato daň měla svoji odvrácenou stranu, nesla s sebou „právo nominovat všechny budoucí uživatele beneficií, která měla být z těchto prostředků založena“.²⁰

Důležitým zdrojem financování nového biskupství bylo zakoupení panství Stvolínky právě z výnosu solné daně. Tomuto nadání dlouho bránil Martinic a jeho rodinný klan.²¹ Bula o tomto panství pojednává následujícími slovy:

K biskupskému hospodaření, zřízenému u řečeného litoměřického kostela také navždy k jeho věnu přivtěluje panství v hodnotě padesát tři tisíc českých zlatých, nedávno zde Kongregací pro šíření víry za účelem zřízení biskupství zakoupené.

Třetím důležitým zdrojem financování byla inkorporace benefícia probošta litoměřické kapituly do nově vzniklého biskupství. Proces byl usnadněn i skutečností, že první biskup Schleinitz byl před založením biskupství posledním proboštem litoměřické kapituly. Úřad probošta byl znovuobnoven až v roce 1907, po více než 250 letech.²² Zakládací bula litoměřického biskupství o probošství kapituly píše:

Probošství, které dosud bylo prvotní hodností při litoměřickém kolegiálním kostele a jehož patronem je již zmíněný Ferdinand coby český král, se v důsledku této listiny uprazdňuje a my, rovněž se souhlasem výše uvedeného krále, svou apoštolskou autoritou i mocí této listiny, existenci tohoto probošství zcela zastavujeme a rušíme. Zároveň navždy sjednocujeme, přivlastňujeme, přivtěluje, snášíme a připisujeme nově zřízenému biskupství v Litoměřicích všechny zisky, plody, důchody a výnosy takto potlačeného probošství.

Posledním zdrojem majetku byl zcela logicky majetek arcibiskupství pražského na území nově vzniklé diecéze. „Dne 6. března 1656 zaslal Schleinitz svůj první pastýřský list kléru své diecéze, v němž je informoval o kanonickém zřízení Litoměřického biskupství a o zřeknutí se práva

Text konkordátu in: Ignác Antonín Hrdina: *Texty ke studiu konfesního práva*, II, *Český stát*. Praha: Karolinum, 2007, s. 288 a násl.

20 Catalanó, op. cit., s. 287.

21 Srov. tamtéž.

22 Srov. Jaroslav Macek: *950 let litoměřické kapituly*, op. cit., s. 273.

na Litoměřický kraj ze strany kardinála Harracha.²³ Zřizovací bula litoměřického biskupství podrobně upravuje rozdělení majetku v souvislosti s rozdělením území litoměřické diecéze:

Zároveň tak oddělujeme, v celku i jednotlivě, všechny plody, výdělky, užitky a desátky, všechna práva, důchody a zisky, které dosud míval ve zvyku pobírat současný pražský arcibiskup ze všech zdejších měst, z půdy, z pozemků, z městeček a vesnic, od duchovenstva, lidu, světských osob, z klášterů i z ostatních výše uvedených beneficií. Toto oddělení od arcibiskupského hospodaření se děje na žádost i s výslovným souhlasem již jmenovaného arcibiskupa a kardinála Arnošta Vojtěcha a vstupuje v platnost, podloženou apoštolskou autoritou, mocí této listiny.

A dále:

Toto území též osvobozujeme od odvádění desátků, prvotin i od jiných práv, povinných z titulu podřízenosti, jurisdikce, svrchovanosti, vizitace a diecézního práva témuž arcibiskupovi a milovaným synům z pražské kapituly duchovenstvem, lidem a všemi osobami litoměřického kraje.

Nakonec bula konstatuje:

Rovněž – na základě předchozího souhlasu – zaniká arcibiskupovo právo pojmát zde církevní obročí a mocí této listiny zanikají též další arcibiskupovy nároky na výdobytky, výdělky, užitky, práva, důchody a výtěžky v tomto území, ve městech, městečkách, vesnicích a na ostatních již svrchu zmíněných místech, které mu zde dosud náleží z titulu jurisdikce, vizitace či diecézního práva.

Důležitým činitelem právního stavu nově vzniklé diecéze byl způsob volby biskupa, jenž souvisel s již zmíněnou solní daní. Pražský arcibiskup kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) psal na toto téma do Říma na Propagandu fidei, „že císař chtěl mít za každou cenu právo ,prezentace a nominace, jakož i patronátní právo... jak v tomto litoměřickém, tak i v každém dalším biskupství, které bude založeno ze solních peněz“²⁴

První litoměřický biskup Maxmilián Rudolf Schleinitz byl nominován císařem Ferdinandem III. už v roce 1647. Bylo obtížným úkolem

²³ Jaroslav Macek: *Biskupství litoměřické*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 21.

²⁴ Catalano, op. cit., s. 287.

kardinála Harracha tuto nominaci prosadit v Římě a dosáhnout jejího schválení. „S vědomím, že povolení práva nominovat nového biskupa v Římě narazí na odpor, prezentoval Ferdinand III. na konci roku 1649 papeži Inocenci X. nominaci Šlejnice litoměřickým biskupem a žádal o její potvrzení. V následujícím roce žádal o potvrzení nominace i budoucí biskup.“²⁵ Řím nechtěl toto privilegium povolit, zatímco císař toto právo chápal jako evidentní a vyhrožoval, že biskupství nebude založeno. „Pokud by kurie trvala ,na této své nikdy dříve neužívané strohosti‘, musel by Harrach vrátit ,na kancelář nominaci monsignora Šlejnice‘ a opustit ,veškeré myšlenky na založení jednoho nebo více biskupství“.²⁶ Kandidát na biskupa Maxmilián Rudolf Schleinitz byl přesvědčen, že otálení a komplikování založení litoměřického biskupství bylo cílem jezuitů a jejich mocného příznivce Bernarda Ignáce z Martinic, který byl zadobře i s metropolitní kapitulou.²⁷ Jaroslav Macek tvrdí, že „Řím ustoupil v první fázi natolik, že chtěl císaři ponechat právo jmenování prvního biskupa, další jmenování se měla dít volbou kapituly“.²⁸ Bula „Primitiva illa Ecclesia“ se ke způsobu jmenování biskupa vyjadřuje následujícími slovy jasně:

Králi Ferdinandovi, jakož i jeho nástupcům – a pouze jim v tomto českém království – pak postupujeme, udělujeme a připsujeme – na všechnen čas trvání hodnosti českých králů v čistotě pravé víry – právo jmenovat vhodnou osobu k uvedenému katedrálnímu kostelu ve všech budoucích dobách, kdy se časem toto místo uprázdní, jakož i nyní poprvé.

Jak Jaroslav Macek dospěl k jinému názoru, nelze zjistit. Z buly je patrné, že právo jmenovat biskupa litoměřického dostal císař.

Zakládací bula litoměřického biskupství dále obsahuje zajímavé pasáže textu, a to deklaraci, že ustanovení této buly nejsou v rozporu s ustanoveními koncilů ani dalších právních norem,²⁹ odvolání překážek a námitek spolu s přáním uvedení normy v život,³⁰ a nedovolenost pro-

25 Tamtéž, s. 312.

26 Tamtéž, s. 313.

27 Srov. tamtéž.

28 Jaroslav Macek: *Biskupství litoměřické*, op. cit., s. 21.

29 Papež píše, že „z této strany nelze vznést žádnou námitku“.

30 Bula prohlašuje, že všechny případné překážky pro vznik a chod diecéze litoměřické jsou „bezpředmetné a odvolané“. Papež Alexandr VII. vyžaduje, „aby vše, co bylo výše ustanoveno – tedy moc přítomné listiny a vše, co doslovně obsahuje, jakož i způsob provedení, zde popsany, bylo zcela zachováno a dodrženo“.

tivit se.³¹ Tyto pasáže textu dodávaly váhu založení diecéze a vybízely k přesnému dodržení znění buly.

Stanovení data založení diecéze

Datum založení litoměřické diecéze můžeme vyčíst ze zakládající buly papeže Alexandra VII. Ačkoli to není explicitně uvedeno, je evidentní, že datem založení diecéze bylo datum vydání buly „Primitiva illa Ecclesia“, tedy 3. červenec 1655.³² Samotný proces uvedení diecéze do života však nebyl otázkou jednoho dne. Po vypracování a absolvování všech náležitostí v Římě i v Litoměřicích se slavnostní intronizace uskutečnila až dne 25. května 1656.³³ Celé uvedení biskupství do života po právní stránce trvalo necelý rok. Na tehdejší dobu a možnosti komunikace to byla úctyhodná rychlost.

Osudy litoměřické diecéze a jejích biskupů

Od vzniku litoměřické diecéze bylo do dnešního dne jmenováno a ustanoveno celkem dvacet biskupů. Byly to vesměs významné osobnosti své doby a osudy diecéze jsou tak podstatně poznamenány jejich vlastními osudy. Nyní budou představeni alespoň ve stručných medailoncích.³⁴

Prvním litoměřickým biskupem byl **Maxmilián Rudolf svobodný pán ze Schleinitz** (1655–1675). Narodil se roku 1605 ve Šluknově nebo ve Varnsdorfu. Byl generálním vikářem kardinála Arnošta Vojtěcha z Harrachu. Roku 1637 se stal proboštem litoměřické kapituly. Byl potvrzen jako první biskup. Vystavěl novou katedrálu, založil dva nové kanonikáty a zasloužil se o rozkvet života diecéze její organizací. Ještě před tím, než se stal biskupem, sestavil důležitý pastoračně právní dokument „Instructio parochialis“, jímž se litoměřická diecéze řídila až do josefínských reforem a který pro jeho dokonalost napodobovaly další diecéze.³⁵ Byl literárně činný v oboru dějin a dopisoval si s Bohuslavem Balbínem. Zemřel 13. října 1675.

31 Ten, kdo by se protivil, „upadá do hněvu všemohoucího Boha i jeho svatých apoštolů Petra a Pavla“.

32 V bule se doslovně píše: „Dáno v Římě, u Svaté Marie Větší, léta Pánova vtělení tisícího šestého padesátého pátého, třetího dne měsíce července, v prvním roce našeho pontifikátu.“

33 Jaroslav Macek: *Biskupství litoměřické*, op. cit. s. 21–22.

34 Tamtéž, s. 18–154.

35 Například diecéze královéhradecká.

Jaroslav Ignác hrabě Šternberk (1676–1709) se stal druhým litoměřickým biskupem. Narodil se roku 1643. Jako pasovský kanovník byl jmenován 22. června 1676 biskupem. Dokončil práce na litoměřické katedrále, která byla vysvěcena 21. září 1681. Jeho největším dílem byla nová biskupská rezidence podle návrhu Giulia Broggia z let 1689–1701. Za jeho episkopátu se stavěly i další kostely v Litoměřicích a v diecézi, kterou dal vedle sv. Štěpána pod ochranu svatých Felixe a Viktorina. Zemřel 12. dubna 1709.

Třetí biskup litoměřický hrabě **Hugo František Königsegg-Rottenfels** (1711–1720) se narodil 7. května 1660 ve Vídni. Biskupem byl jmenován v roce 1710, svěcení přijal 7. července 1711, ale intronizován byl až 11. října 1716. Žil převážně mimo diecézi. Za jeho episkopátu se opravovala katedrála, potýkající se se závažnými statickými problémy, byly vybudovány rovněž základy věže. Založil dva další kanonikáty. Zemřel v Bonnu 6. září 1720.

Jan Adam hrabě Wratislaw z Mitrovic (1722–1733), čtvrtý biskup litoměřické diecéze, se narodil 20. května 1677. Od roku 1711 byl biskupem královéhradeckým. 3. května 1722 se poté stal biskupem v Litoměřicích. Náboženskému životu za něho dalo silný impuls svatořečení sv. Jana Nepomuckého. Za jeho episkopátu se poprvé podařilo obsadit všechny farnosti v litoměřické diecézi kněžími a nebylo nadále potřeba výpomocí z jiných diecézí. Položil základy diecézního kněžského semináře. Díky důkladným vizitacím znal opravdu dobře a podrobně svou diecézi. Měl dobrý vztah ke kněžím, byl proslulý svou dobročinností a horlivě navštěvoval nemocné. V květnu roku 1733 byl jmenován pražským arcibiskupem, ale již 2. června 1733 zemřel.

Pátým biskupem litoměřickým byl **Mořic Adolf vévoda ze Sachsen-Zeitz** (1733–1759). Pocházel z kurfiřtské saské rodiny, narodil se 1. prosince 1702, byl protestantem, ale konvertoval 22. března 1716. Roku 1731 se stal biskupem královéhradeckým, o dva roky později pak biskupem litoměřickým. V Litoměřicích se zdržoval jen sporadicky, správu diecéze v jeho době vedli vynikající generální vikáři Bedřich Reintsch a Jan Václav Regner. Založil kněžský seminář, který sídlil v dnešní budově biskupské kurie. V době sedmileté války se uchýlil na křižovnické proboštvství v Hradišti sv. Hypolita u Znojma, kde 20. června 1759 také zemřel. Vedl četné soudní spory a žil velmi nákladným životem, a tak se mu podařilo biskupství i diecézi zadlužit na celé generace.

Jednou z nejvýznamnějších osobností na litoměřickém biskupském stolci byl šestý litoměřický biskup **Emanuel Arnošt hrabě z Valdštejna** (1760–1789). Narodil se 17. července 1716 v Praze, studoval v Římě

na Germanicu, byl kanovníkem u svatého Víta v Praze a devět let tam zastával službu českého kazatele. V roce 1756 se stal pražským svěřícím biskupem a generálním vikářem. Dne 20. března 1760 byl intronizován jako diecézní biskup v Litoměřicích.

Vybudoval významnou knihovnu a pořizoval opisy nejruznějších archiválií, které jsou dnes často nenahraditelnými prameny, když originály během času zmizely nebo byly zničeny. Svou sbírkou mincí položil základy k české vědecké numismatice. Stal se také zakladatelem České soukromé učené společnosti nauk, která pořádala v litoměřické biskupské rezidenci vědecké přednášky. To byl později zárodek budoucí České akademie věd.

V době, kdy byl biskup Valdštejn v úřadu, probíhaly velké josefínské reformy, které omezovaly pravomoce církve a podřizovaly ji státu. Biskup, a nejen on, měl zakázány přímé kontakty se zahraničím, především s papežským stolcem. Byla zrušena všechna bratrstva, zakázány pouti, regulovány bohoslužby. Duchovní byli nuceni číst z kazatelny státní zákony a nařízení. V roce 1783 byly zrušeny všechny biskupské semináře a zřízeny dva generální, v Praze a v Olomouci. Zlikvidován byl i litoměřický seminář. Důsledky těchto reforem na biskupa Valdštejna těžce doléhaly. Umíral v roce 1789 s obavami, jak bude moci církev plnit své poslání.

Za Valdštejnova episkopátu se podstatně změnilly hranice litoměřické diecéze. Zatímco v roce 1655 diecéze ležela jen na území kraje litoměřického, od 17. února 1784, kdy došlo k rozšíření dvorním dekretem císaře Josefa II.,³⁶ se území diecéze ztrojnásobilo. Kromě litoměřického kraje k ní od tohoto okamžiku patřil také kraj mladoboleslavský a žatecký, dále farnost Světec na Teplicku (Schwaz), která byla patronátní farností pražského arcibiskupa, a Kozly na Lounsku, obročí pražské kapituly.³⁷ Biskup Valdštejn se okamžitě po rozšíření území diecéze začal seznamovat s novými kraji především vizitacemi.

Rozloha diecéze, podrobně popsaná v listině ze dne 13. října 1783, v jakémsi „předávacím protokolu“ sepsaným mezi pražským arcibiskupem Antonínem Petrem Příchovským z Příchovic (1707–1793) a lito-

³⁶ Dekret byl vydán po dohodě s Apoštolským stolcem.

³⁷ Adolf Seifert: *Die Leitmeritzer Diözese nach ihren geistlichen und topographischen Beziehungen*. Saaz: Selbstverlag des Verfassers, 1899, s. 40–41: „Unter seiner Regierung wurde die Diözese auf das Dreifache ihres bisherigen Bestandes erweitert; denn nach Vereinbarung mit dem apostolischen Stuhle fügte Kaiser Joseph II. durch das Hofdecret vom 17. Februar 1784 noch die Kreise von Jungbunzlau und Saaz hinzu. Unter Einem wurde auch die erzbischöfliche Pfarrei Schwaz und die ehemalige Capitelpfründe Kosel der Diözese zugetheilt.“ V archivu litoměřické diecéze se nezachoval ani dvorský dekret Josefa II., stanovující nové hranice diecéze, ani jeho opis v úředních knihách či listinách biskupství.

měřickým biskupem Emanuelem Arnoštem z Valdštejna³⁸, se od onoho 17. února 1784 zachovala v podstatě nezměněná až do roku 1993, kdy byly v souvislosti se založením plzeňské diecéze upraveny hranice téměř všech českých diecézí.

Nástupcem biskupa Valdštejna a sedmým biskupem litoměřickým se stal **Ferdinand Kindermann rytíř ze Schulsteinu** (1790–1801). Narodil se 27. listopadu 1740 v Království u Šluknova (Königswalde). Studoval v Zaháni a v Praze. Roku 1774 byl povolán do Prahy a pověřen organizováním školství v Čechách. Za zásluhy o školství byl povýšen do šlechtického stavu v roce 1777. Byl členem zednářské lóže a zastáncem osvícenství.³⁹

Nástupcem biskupa Kindermanna se stal **Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk** (1802–1815), osmý biskup litoměřický. Narodil se 15. listopadu 1750 v Hořticích u Strakonice. Působil v Klášterci nad Ohří, Skorotcích u Ústí nad Labem a v Děčíně. Stal se kanovníkem u svatého Víta v Praze, kde posléze působil od roku 1795 jako světící biskup. Na litoměřický biskupský stolec byl uveden 30. června 1802. 4. listopadu 1804 obnovil litoměřický seminář, zrušený josefinskými reformami. Roku 1805 vysvětil na kněze Bernarda Bolzana, byl přítelem Josefa Jungmanna. 13. května 1815 se stal pražským arcibiskupem. Zemřel 14. června 1830 v Praze.

Devátý biskup litoměřický **Josef František Hurdálek** (1815–1823) se narodil 6. listopadu 1747 v Náchodě. Působil ve Vídni na Theresianu, v Hradci Králové, v Novém Městě nad Metují a od roku 1785 byl rektorem generálního semináře v Praze. Roku 1794 se stal kanovníkem v Litoměřicích a po smrti biskupa Kindermanna roku 1802 kapitulním vikářem. V roce 1815 byl jmenován litoměřickým biskupem, svěcení přijal 18. února 1816. Byl neprávem obviněn z nepravověrnosti, biskupská kurie dokonce žádala císaře, aby jej donutil odstoupit. Biskup Hurdálek nato rezignoval sám, 8. února 1823 se rozloučil s kněžstvem a odešel do Prahy, kde zemřel 27. prosince 1833.

38 SOA Litoměřice, fond Biskupský ordinariát Litoměřice, Dohoda mezi litoměřickým biskupem Emanuelem Arnoštem z Valdštejna a pražským arcibiskupem Antonínem Petrem Příchofským ze dne 13. října 1783 o předání správy far, filiálních kostelů, beneficí a klášterů na území Boleslavského a Žateckého kraje, včetně výčtu konkrétních lokalit, 6 s. V tomto fondu se nacházejí ještě další listiny spojené s rozšířením území diecéze, které by si zasloužily být publikovány. Jedná se o Koncept oznámení biskupa Valdštejna kléru Žateckého kraje o připojení nového území k diecézi z roku 1784, Prohlášení o připojení krajů Boleslavského a Žateckého se vzorem přísahy poslušnosti duchovních z 24. 8. 1784 a Přísahu poslušnosti a věrnosti biskupovi Valdštejnovi podepsanou jednotlivými vikáři z července a srpna 1784.

39 O biskupu Kindermannovi více Josef Hanzal: *Ferdinand Kindermann (1740–1801): školský reformátor a osvěcenský duchovní*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 91 s.

Vincenc Eduard Milde (1823–1832) byl desátým litoměřickým biskupem. Narodil se 11. května 1777 v Brně, působil ve Vídni na filosofické fakultě a napsal známou učebnici obecné pedagogiky. Biskupské svěcení přijal 13. července 1823. Jeho starostí byl seminář a správa diecéze. Po devíti letech byl roku 1832 povolán na arcibiskupský stolec ve Vídni. Zemřel 14. března 1853.

Dalším biskupem litoměřickým, v pořadí jedenáctým, byl **Augustin Bartoloměj Hille** (1832–1865). Narodil se 2. prosince 1786 ve Velkém Šenově u Šluknova. Působil ve Šluknově, od roku 1820 byl rektorem litoměřického kněžského semináře. Na biskupa byl vysvěcen 16. září 1832. Na litoměřickém biskupském stolci působil téměř třiatřicet let. Roku 1845 otevřel v Litoměřicích Mariánskou nemocnici, v roce 1850 založil chlapecký seminář nejdříve v Horní Polici, později v Bohosudově, roku 1859 ústav pro hluchoněmé a na mnoho míst v diecézi přivedl řeholní sestry. V roce 1843 začal organizovat kněžské exercicie a roku 1855 pravidelné pastorační konference. Zemřel 26. dubna 1865 v pověsti svatosti.

V Palačově, ve farnosti Starý Jičín, se 23. ledna 1802 narodil **Augustin Pavel Vahala** (1866–1877), dvanáctý biskup litoměřické diecéze. Na kněze byl vysvěcen 22. září 1827 a působil především v Mohelnici. Biskupské svěcení přijal 8. dubna 1866 v Olomouci, biskupského stolce v Litoměřicích se ujal 15. dubna 1866. V době jeho episkopátu zasedal První vatikánský koncil, jehož se od 8. prosince 1869 osobně účastnil. Právě z důvodu své nepřítomnosti v diecézi jmenoval generálního vikáře Josefa Ackermanna, jinak generálního vikáře neměl. Na koncilu hlasoval biskup Vahala pro schválení dogmatu o papežské neomylnosti, ačkoli byl zpočátku proti. Reakcí na toto dogma byl vznik starokatolické církve, která měla sídlo na území diecéze – ve Varnsdorfu. Sekretářem biskupa Vahaly byl Wenzel Frind, pozdější pražský světící biskup. Augustin Pavel Vahala zemřel 10. září 1877.

Rodákem z litoměřické diecéze byl třináctý biskup litoměřický **Antonín Ludvík Frind** (1879–1881). Narodil se 9. října 1823 v Lipově u Šluknova, působil ve Varnsdorfu, Litoměřicích, Chebu, byl kanovníkem u sv. Víta v Praze. Byl vynikajícím církevním historikem, zapsal se nesmazatelně do dějin archivu metropolitní kapituly v Praze, jehož inventář, dodnes používaný, vyhotovil. Mezi jeho díla patří čtyřsvazkové „České církevní dějiny se zvláštním zřetelem k litoměřické diecézi“⁴⁰

40 Anton Frind: *Kirchengeschichte Böhmens im Allgemeinen und in ihrer besonderen Beziehung auf jetzige Leitmeritzer Diöcese*. Prag: Verlag von Friedrich Tempsky, 1864–1878. 4 sv.

a „Krátké dějiny litoměřických biskupů“,⁴¹ díla, která jsou považována za základní literaturu k dějinám litoměřické diecéze. Biskupské svěcení přijal 8. června 1879 a biskupského stolce se ujal 22. června téhož roku. Byl velmi horlivý, intenzita jeho pastorační činnosti byla na hranici lidských možností. V roce 1881 zahájil akci ve prospěch postavení věže u katedrály u příležitosti dvousetletého výročí posvěcení biskupského kostela v Litoměřicích. Zemřel po krátkém episkopátu 18. října 1881.

Jeho nástupcem se stal **Emanuel Jan Schöbel** (1882–1909), čtrnáctý biskup litoměřický, který se narodil 12. února 1824 v Radvanicích, ve farnosti Vernéřovice blízko Broumova. Byl členem řádu křížovníků s červenou hvězdou a 23. ledna 1879 se stal velmistrem tohoto řádu. Biskupské svěcení přijal 6. srpna 1882 v Praze. Věnoval se katechetice a byl v tomto oboru i literárně činný. Jako biskup psal pastýřské listy na aktuální témata, zvláště o tzv. sociální otázce. Po dlouhém episkopátu zemřel 28. listopadu 1909 ve věku 85 let.

Patnáctý biskup litoměřický **Josef Gross** (1910–1931) se narodil se 10. října 1866 v Přimdě. Po intenzivní kněžské činnosti, zvláště v Sokolově, byl jmenován biskupem v Litoměřicích. Vysvěcen byl 22. května 1910 v Praze. Byl vynikajícím řečníkem a hudebníkem, ale především apoštolem víry a propagátorem úcty k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu a Eucharistii. Jeho duchovní projevy, především k řeholnicím, vyšly tiskem až posmrtně. Za jeho episkopátu byla také důkladně opravena katedrála v Litoměřicích. Po vzniku Československé republiky byl na něj činěn nátlak, aby rezignoval. V českojazyčných oblastech diecéze mu bylo sděleno, že mu úřady nemohou zajistit bezpečnost. Proto se omezil na návštěvu pouze německojazyčných farností. V roce 1923 byl jmenován z těchto důvodů pomocným biskupem Antonín Čech, který se staral o českou část diecéze. Biskup Josef Gross zemřel 20. ledna 1931.

Posledním litoměřickým biskupem německojazyčného původu byl šestnáctý biskup této diecéze **Anton Alois Weber** (1931–1947). Narodil se 24. října 1877 ve Vlčí Hoře na Šluknovsku. Působil především v Teplicích-Šanově a v Ústí nad Labem, a to jako katecheta. Biskupské svěcení přijal 22. listopadu 1931 v Praze. Byl biskupem v nelehkých dobách nástupu nacismu k moci, za druhé světové války a v poválečných letech, které litoměřickou diecézi kvůli odsunu drtivé části obyvatelstva nadlouho poznamenaly. Byl biskupem bez rozdílu jak pro česky, tak pro německy mluvící věřící. Uměl perfektně česky. Po mnichovských

41 Anton Frind: *Kurze Geschichte der Bischöfe von Leitmeritz*. Komotau: Im Selbstverlag des Herausgebers, 1867. 103 s.

událostech na podzim roku 1938 se litoměřická diecéze ocitla na území dvou států – Německé říše a Československé republiky, později Protektorátu Čechy a Morava. Z toho důvodu byla diecéze rozdělena do dvou generálních vikariátů. Rezignoval v roce 1947 a zemřel 12. září 1948.⁴²

Poté, co Anton Alois Weber rezignoval, byl jmenován sedmnáctým diecézním biskupem litoměřickým **Štěpán Trochta** (1947–1974). Narodil se 26. března 1905 ve Francově Lhotě na Valašsku. Vstoupil k salesiánům, studoval v Itálii a na kněze byl vysvěcen 29. června 1932 v Turíně. Působil ve Fryštáku a později budoval salesiánské dílo v Ostravě a v Praze v Kobylisích. Roky 1942–1945 prožil v koncentračních táborech v Terezíně, Mauthausenu a v Dachau. Biskupské svěcení přijal v Praze 28. září 1947 a litoměřické diecéze se ujal 23. listopadu 1947. V letech 1948–1949 byl mluvčím biskupské konference při jednání s komunistickou vládou. V letech 1950–1953 byl internován, v roce 1954 byl odsouzen na dvacet pět let odnětí svobody. V roce 1960 po propuštění na amnestii nejprve pracoval jako údržbář, později byl opět internován. Ke správě litoměřické diecéze se vrátil až na podzim roku 1968. V roce 1969 byl jmenován kardinálem „in pectore“, jeho jmenování bylo zveřejněno až v roce 1973. Zemřel po brutálním výsledku krajským církevním tajemníkem 6. dubna 1974.

Po smrti kardinála Štěpána Trochty byl zvolen kapitulním vikářem ThDr. Tomáš Holoubek,⁴³ ten ale nedostal státní souhlas a volba se musela opakovat.⁴⁴ Nakonec byl do čela diecéze zvolen kanovník Josef Hendrich,⁴⁵ který ji řídil až do 27. srpna 1989, kdy se stal osmnáctým litoměřickým biskupem Josef Koukl.

42 Josef Rabas: *Biskup Anton Alois Weber*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. 167 s.

43 ThDr. Tomáš Holoubek (1920–1981), kanovník Katedrální kapituly u sv. Štěpána v Litoměřicích, v letech 1968–1974 generální vikář. Po smrti kardinála Štěpána Trochty zůstal na Biskupství litoměřickém jako kancléř.

44 Svědectví Prof. Ignáce Antonína Hrdiny: „Já si pamatuji, že kapitula nejdříve zvolila kapitulním vikářem Tomáše Holoubka, ale ten nedostal státní souhlas, takže volila znovu. Prý bylo ze strany státu řečeno: Zvolte si, koho chcete, ale státní souhlas dostane jen Hendrich.“

45 Josef Hendrich (1922–1994) byl na kněze vysvěcen v roce 1949. Od roku 1966 působil v Mladé Boleslavi, v roce 1972 byl jmenován kanovníkem Katedrální kapituly u sv. Štěpána v Litoměřicích. Po smrti kardinála Štěpána Trochty (10. dubna 1974) byl kapitulním vikářem litoměřické diecéze, tedy ordinářem, a to až do 27. srpna 1989, do dne, kdy se ujal řízení litoměřické diecéze Mons. Josef Koukl. Po celou dobu, kdy byl Josef Hendrich kapitulním vikářem, zůstal v pastorační činnosti v Mladé Boleslavi. Na mladoboleslavsku také dožil. Zemřel 9. července 1994 a je pohřben v Brozanech nad Ohří v rodinném hrobě.

Episkopát Josefa Koukla (1989–2003)

Okamžikem jmenování ThDr. Josefa Koukla osmnáctým litoměřickým biskupem začíná období, kterým se zabývá tato publikace.

Jmenování Josefa Koukla biskupem

Josef Koukl byl jmenován litoměřickým biskupem 26. července 1989 po patnáctileté sedisvakanci litoměřického biskupského stolce. Jeho jmenovací bula⁴⁶ má všechny náležitosti. Papež Jan Pavel II. nejprve oslovil jmenovaného: „Jan Pavel, biskup, služebník služebníků Božích, milému synu Josefu Kouklovi, knězi pražské arcidiecéze a profesorovi morální teologie na litoměřické bohoslovecké fakultě, vyvolenému biskupu církve litoměřické, pozdravení a apoštolské požehnání.“ Následuje vyjádření starosti o všechny církevní obce a zdůvodnění vhodnosti kandidáta: „Ponevadž jako nejvyšší Pastýř všech křesťanů mám povinnost ustanovovat jednotlivým diecézím také biskupy..., soudím, že ti mohu svěřit vedení litoměřické diecéze, jejíž katedra je již tak dlouho uprázdněna smrtí Štěpána, Svaté Církve Římské kardinála Trochty, blahé paměti. Pro tvé schopnosti povahové i nadání, jimiž vynikáš, pro zkušenosti v řízení věcí, dáváš mi, milý synu, naději, že... budeš pracovat pro... dobro věřících.“ Poté se bula zmiňuje o jmenování: „Z plnosti své Apoštolské pravomoci tě touto listinou pod olověnou pečeti jmenuji a prohlašuji biskupem litoměřickým se všemi právy i povinnostmi.“ Další pasáží jsou stanoveny okolnosti, za nichž jmenovaný může přijmout biskupské svěcení: „Pokud jde o tvé biskupské svěcení, dovoluji, abys je přijal mimo Řím od kteréhokoliv katolického biskupa při zachování liturgických předpisů. Před tím však ještě před biskupem jako svědkem vyznej pravou katolickou víru a slož přísahu věrnosti mně a mým nástupcům.“ Další náležitostí je připomenutí vyhotovení a zaslání přiložených dokumentů: „Přiložené formuláře, obvyklým způsobem podepsané a ozrátkované, co nejdříve zašli Kongregaci pro biskupy.“ Nechybí na závěr datum a podpis: „Dáno v Římě, u sv. Petra, 26. července 1989, v jedenáctém roce mého pontifikátu. Papež Jan Pavel II.“

46 Jmenovací bula Josefa Koukla biskupem litoměřickým, ze dne 26. července 1989, podepsaná papežem Janem Pavlem II. a Edwardem Cassidym, substitutem Státního sekretariátu. Znění latinského originálu i český překlad jmenovací buly jsou v přílohách této práce na str. 295–296.

Biskupské svěcení proběhlo 27. července 1989 a byl o něm pořízen zápis.⁴⁷ V něm je uvedeno místo a datum svěcení,⁴⁸ jméno svěceného⁴⁹ a hlavního světitele.⁵⁰ Chybí záznam o tom, kteří biskupové byli spolusvětiteli. O jejich jménech se není možné dovědět ani z jiných primárních pramenů. Zbývá jen nahlédnout do neoficiální internetové databáze biskupů. Tam se dočítáme, že spolusvětiteli byli arcibiskup Francesco Colasuonno, titulární arcibiskup truentský, a Jan Lebeda, pomocný biskup pražský, titulární biskup novitánský.⁵¹ Listiny týkající se biskupského svěcení Josefa Koukla se na Apoštolské nunciatuře v Praze nenacházejí, protože Svatý stolec v roce 1989 neměl v Československu diplomatické zastoupení.⁵²

Změny v administraci diecéze po listopadu 1989

Na konci roku 1989 padl institut státního souhlasu, jak o tom svědčí pokyny (bohužel velmi stručné) v Oběžníku Biskupství litoměřického: „Změny v ustanovování v duchovní správě – K těmto změnám není nadále třeba předchozího státního souhlasu. Diecézní biskup tyto změny státním orgánům jen oznamuje pro platová zařazení.“⁵³ Analogické změny doznala výpomoc v duchovní správě: „Výpomoc v duchovní správě – Kněží, kteří působí v duchovní správě se státním souhlasem, mohou

47 ABL, fond Ordinariát, 1977–1989, 4, sign. I-A-2, Potvrzení o vysvěcení na biskupa a převzetí diecéze, č. j. 1140/89, ze dne 9. srpna 1989, podepsané Václavem Červinkou, kanovníkem hilleánským, Josefem Hendrichem, kanovníkem svatoštěpánským, Jaroslavem Dostálkem, kanovníkem královským a Josefem Helikarem, vicekancléřem kurie. Text je přílohou této práce na str. 297.

48 Tamtéž: „Die Dominica... septimo et vicesimo mensis Augusti anno Domini millesimo non-gentesimo octogesimo nono in ecclesia cathedrali sancti Stephany Protomartyris Litome-ricii...“

49 Tamtéž: „[S]acerdotis Josephi Koukl... ad officium Episcopi Ordinarii diocesis Litomericensis electione...“

50 Tamtéž: „Episcopus Consecrator Principalis, Eminentissimus Dominus, Dominus Franciscus Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Tomášek, Archiepiscopus Pragensis, Metropolita Prin-cepsque Bohemiae...“

51 Bishop Josef Koukl: Current and historical information about its bishops and dioceses. In: *The Hierarchy of the Catholic Church* [online]. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bkoukl.html>.

52 E-mail Apoštolské nunciatury ze dne 9. dubna 2014, podepsaný Janou Hovorkovou, sekre-tářkou, adresovaný autorovi práce: „Pokud jde o svěcení Mons. Koukla, kopie předávaných dokumentů nemá Apoštolská nunciatura k dispozici, neboť v té době, tj. v roce 1989, byla zdejší Apoštolská nunciatura uzavřena.“

53 Oběžník č. 12/89, č. j. 1818/89, ze dne 8. prosince 1989, s. 58.

bez dalších žádostí o souhlas k výpomoci nebo oznamování, kdekoliv v duchovní správě vypomáhat.⁵⁴

Později se státní dozor nad církvemi ještě zmenšil:

Zákonným opatřením České národní rady ze dne 12. ledna 1990 byl zrušen Sekretariát pro věci církevní v ministerstvu kultury ČSR. Jeho působnost přešla na MK, v němž byl vytvořen církevní odbor, který připravuje vyřízení záležitostí církví a náboženských společností a spolupracuje s ostatními odbory MK. Usnesením vlády ČSR a vlády SSR byly zrušeny krajské a okresní sekretariáty pro věci církevní a církevní tajemníci všech stupňů a jejich působnost přešla na odbory kultury KNV a ONV.⁵⁵

V dubnu 1990 byl v Oběžníku vysvětlen charakter odboru církví ministerstva kultury ČR:

Nově byl v rámci ministerstva zřízen Odbor církví, který zabezpečuje konkrétní realizaci vztahu státu a jednotlivých církví a náboženských společností. Tyto vztahy nejsou již jako dříve založeny na principu nadvlády státu nad církvemi, ale na základech partnerství, spolupráce a vzájemného respektování. Posláním nového odboru je přispívat k naplnění těchto cílů.⁵⁶

Obnova struktur diecéze

Biskup Josef Koukl přistoupil, jakmile to bylo možné, k obnově řádných struktur diecéze, jak to předpokládá Kodex kanonického práva. Zdá se, že to však nebylo možné ihned a mnohé z toho, co bylo třeba, bylo ustanoveno až po změně poměrů, tedy koncem roku 1989, případně v roce 1990.

Josef Koukl byl vysvěcen na biskupa ještě v době před listopadovým převratem. Patrně z toho důvodu bylo počáteční ustavení struktur diecéze velmi pozvolné. Do okamžiku, kdy se ujal biskup Josef Koukl svého úřadu, byl ordinářem kapitulní vikář Josef Hendrich. Přestože má každý biskup mít generálního vikáře,⁵⁷ Josef Koukl téměř rok ponechal tento úřad neobsazený.

54 Tamtéž, s. 59.

55 Oběžník č. 2/90, č. j. 500/90, ze dne 10. února 1990, s. 6.

56 Oběžník č. 4/90, č. j. 1300/90, ze dne 6. dubna 1990, s. 21.

57 CIC, kánon 475 § 1: „V každé diecézi musí biskup ustanovit generálního vikáře, který má řádnou moc... a který pomáhá biskupovi v řízení celé diecéze.“

Generálním vikářem byl k 1. červenci 1990 jmenován kanovník Milan Bezděk.⁵⁸ Úřad generálního vikáře zastával do 30. listopadu 1996. V Oběžníku 8/90⁵⁹ je spolu s biskupem Josefem Kouklem a kancléřem Josefem Helikarem pod textem tohoto úředního věstníku poprvé podepsán.

První léta episkopátu Josefa Koukla se nesla ve znamení ustavení řádného chodu diecéze. Byla ustanovena kněžská rada a sbor konzultorů. Kapitula byla doplněna o nové kanovníky. Biskupská kurie se rozrostla o další laické odborníky. Novým fenoménem byl obnovený řeholní život, zvláště pak veřejné působení mužských řeholí. S nově nabytou svobodou došlo k úbytku komunit řeholních sester, které byly na území litoměřické diecéze v období komunismu internovány a nyní se vracely na svá původní působiště. V prvních letech po roce 1989 také postupně vznikla diecézní charita a síť farních a oblastních charit, stejně jako byly položeny základy obnoveného církevního školství.

Kanonizace sv. Zdislavy

Přelomovou událostí pro litoměřickou diecézi bylo svatořečení blahoslavené Zdislavy z Lemberka v roce 1995 papežem Janem Pavlem II.⁶⁰ Svatá Zdislava je pohřbena v dominikánském kostele v Jablonném v Podještědí. V souvislosti s kanonizací usiloval biskup Josef Koukl o povýšení této svatyně na baziliku. To se podařilo v roce 1996. Kostel sv. Vavřince a sv. Zdislavy byl 25. června 1996 povýšen na papežskou baziliku. Stalo se tak papežským breve, jehož vydání oznámil prefekt Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, kardinál Antonio María Javierre Ortas v dekretu z téhož dne.⁶¹ Toto povýšení bylo uděleno na základě žádosti litoměřického biskupa Josefa Koukla ze dne 28. října 1995.

58 Oběžník č. 7/90, č. j. 2050/90, ze dne 2. července 1990, s. 41: „Bezděk Milan, dosud děkan v Lounech, kanovník katedrální kapituly, dnem 1. července 1990 ustanoven generálním vikářem.“

59 Oběžník č. 8/90, č. j. 2500/90, ze dne 16. srpna 1990, s. 48.

60 ABL, fond Kurie, 1995 (neuspořádáno), Kanonizační bula, bez č. j., ze dne 21. května 1995, podepsaná papežem Janem Pavlem II. a Eugeniem Sevi, apoštolským protonotářem, je v příloze této práce na str. 312.

61 ABL, fond Ordinariát, 1993, sign. A 3, Dopis prefekta Kongregace pro bohoslužbu a svátosti kardinála Antonia M. Javierre, č. j. 2131/95/L, ze dne 25. června 1995. Dopis je v přílohách této práce na str. 315.

Zakládání církevních škol

V prvních letech episkopátu Josefa Koukla byly v litoměřické diecézi založeny Biskupstvím litoměřickým církevní školy na čtyřech místech – v Deštnici, Bohosudově, Jablonci nad Nisou a ve Varnsdorfu.

Z hlediska kanonického práva se řídil litoměřický biskup Josef Koukl při zakládání škol kánonem 800 § 1 Kodexu kanonického práva: „Církev má právo zakládat a řídit školy kteréhokoli oboru, druhu a stupně.“ Těžko však se mohl řídit kánonem 803 Kodexu kanonického práva,⁶² protože při nejlepší vůli nebylo možné naplnit požadavky pojmu „katolická škola“. Více o zakládání a situaci škol v litoměřické diecézi bude pojednáno v pasáži této publikace, týkající se církevního školství.

Teologický konvikt a Diecézní dům kardinála Trochty

V roce 1953 byly kněžský seminář i teologická fakulta přestěhovány do Litoměřic, do bývalého ústavu hluchoněmých v Komenského ulici 4.⁶³ Takto zřízený institut se nazýval Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta (CMBF). V roce 1990 se seminář i fakulta vrátily zpět do Prahy a v Litoměřicích vznikl Teologický konvikt, který zde byl až do roku 2002. Jeho přestěhováním do Olomouce se velmi změnila náboženská situace i klima v Litoměřicích, což bylo pro litoměřického biskupa velkou bolestí. Do budovy semináře bylo nato umístěno účelové zařízení s názvem „Diecézní dům kardinála Trochty“. Více bude o této záležitosti pojednáno v kapitole o vzdělání duchovních.

Zřeknutí se úřadu diecézního biskupa a jmenování administrátora diecéze

Josef Koukl, osmnáctý biskup litoměřický byl uvolněn z úřadu diecézního biskupa litoměřické diecéze v souladu s kánonem 401 § 1 CIC,⁶⁴ když

62 CIC, kán. 803: „§ 1 – Za katolickou školu se považuje ta, kterou řídí příslušný církevní představený nebo veřejná právnická osoba církevní anebo kterou za katolickou písemně listinou uznal církevní představený. – § 2 – Vzdělání a výchova v katolické škole spočívá na zásadách katolického učení; učitelé se vyznačují správnou naukou a řádným životem. – § 3 – Název ‚katolická škola‘ může škola mít pouze se souhlasem příslušného církevního představeného.“

63 O přestěhování semináře a fakulty do Litoměřic viz Vojtěch Novotný: *Katolická teologická fakulta 1939–1990: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007, s. 158–162.

64 CIC, kán. 401 § 1: „Diecézní biskup, který dovršil sedmdesát pět roků svého života, se žádá, aby se zřekl svého úřadu do rukou papeže, který po zvážení všech okolností učiní opatření.“

papež přijal jeho rezignaci. Stalo se tak v tomtéž okamžiku, v němž byl jmenován diecézním biskupem Pavel Posád.⁶⁵

Do té doby, než byl nový biskup vysvěcen a ujal se úřadu, bylo třeba, aby byl zvolen nebo jmenován podle kán. 421 CIC administrátor diecéze.⁶⁶ Protože k této volbě v předepsané lhůtě nedošlo, byl zde aplikován § 2 kánonu 421 CIC.⁶⁷

V ACEL 1/2004⁶⁸ bylo zveřejněno jmenování administrátora diecéze těmito slovy:

Jmenování administrátora diecéze – Dekretem č. j. arc/1/2004⁶⁹ ze dne 5. ledna 2004 jmenoval s okamžitou platností český metropolita kardinál Miloslav Vlk ve smyslu kán. 421, § 2 Kodexu kanonického práva biskupa Mons. ThDr. Josefa Koukla administrátorem Diecéze litoměřické do doby, než se řízení diecéze ujme nově jmenovaný biskup.

S uprázdněním biskupského stolce zanikl úřad generálního vikáře.⁷⁰ Biskup Josef Koukl si proto jmenoval zástupce čili delegáta: „Administrátor diecéze jmenoval dekretem č. j. 5/04-o ze dne 5. ledna 2004 s okamžitou platností svým zástupcem probošta Katedrální kapituly u sv. Štěpána v Litoměřicích a dosavadního generálního vikáře P. Karla Havelku.“

Episkopát Pavla Posáda (2004–2008)

Jmenování Pavla Posáda biskupem

Pavel Posád, kněz brněnské diecéze, byl jmenován devatenáctým litoměřickým biskupem⁷¹ 24. prosince 2003 ve shodě s kánonem 377 § 1

65 ABL, fond Ordinariát, 2003, sign. A 2, Dopis Apoštolského nuncia, č. j. 842/03, ze dne 22. prosince 2003, podepsaný Erwinem Josefem Enderem, apoštolským nunciem.

66 CIC, kán. 421 § 1: „Ve lhůtě osmi dnů ode dne přijetí informace o uvolnění úřadu diecézního biskupa je sbor poradců povinen zvolit administrátora diecéze, který bude prozatímně řídit diecézi, při dodržení kán. 502, § 3.“

67 CIC, kán. 421 § 2: „Jestliže během předepsané lhůty nebyl z jakéhokoli důvodu zákonně zvolen administrátor diecéze, jeho jmenování přechází na metropolitu, a jestliže není obsazen úřad metropolity nebo úřad metropolity spojený s úřadem diecézního biskupa provincie, přechází jmenování na služebně nejstaršího diecézního biskupa provincie.“

68 ACEL 1/2004, č. j. 1/04-o, ze dne 7. ledna 2004, s. 2, č. 2.

69 V textu je č. j. uvedeno ve tvaru arc/1/2001, avšak jedná se o zjevný překlep.

70 Stanislav Příbýl: *Úřad generálního vikáře: The Office of the Vicar General*. Praha, 2012. Licenciátní práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, s. 119–124.

71 Bolletino Sala stampa della Santa Sede, Rinunce e nomine – 24. 12. 2003: „Il Santo Padre

CIC.⁷² Jmenování bylo zveřejněno současně ve Vatikánu a v Litoměřicích. ACEL 1/2004 o něm referovala v listu biskupa Josefa Koukla:

Drazí spolubratři, drazí věřící!

Zdravím vás na začátku nového roku Páně 2004 a chci se s vámi podělit o radost, kterou nám přinesly letošní vánoce. Jak už víte, byl právě na Štědrý den jmenován Svatým Otcem nový sídelní biskup naší diecéze. Je to P. Mgr. Pavel Posád, kněz brněnské diecéze, nyní spirituál Arcibiskupského kněžského semináře v Olomouci. Mám z toho velikou radost. Vlastně se trochu opakuje historie: i já pocházím z brněnské diecéze jako on, i já byl dříve spirituálem kněžského semináře. On působil dříve jako kaplan ve farnosti sv. Tomáše v Brně, kam jsem i já patřil. Loňského roku slavil své padesátiny. Přijměte jej, prosím, s otevřenou náručí. Jistě bude vyhovovat i těm, které jsem já nedokázal oslovit a kteří si už dávno přáli nějakého jiného biskupa. Vždyť nikdo se nemůže zalíbit všem lidem.

Biskupské svěcení přijme P. Pavel v sobotu 28. února 2004 v 10:30 hodin v litoměřické katedrále sv. Štěpána.

Od okamžiku převzetí diecéze novým biskupem obraťte se, prosím, ve všech záležitostech výhradně na něho! Já nebudu ani v nejmenším zasahovat do jeho rozhodnutí.

Vám i jemu vyprošuji do Nového roku bohatství Boží milosti a ochranu naší Matky nebeské, stejně jako přimluvu sv. Pavla apoštola, křestního patrona našeho nového biskupa.

+ Josef Koukl⁷³

ha accettato la rinuncia al governo pastorale della Diocesi di Litoměřice (Repubblica Ceca), presentata da S.E. Mons. Josef Koukl, in conformità al canone 401 § 1 del Codice di Diritto Canonico. – Il Papa ha nominato Vescovo della Diocesi di Litoměřice (Repubblica Ceca) il Rev.do Sac. Pavel Posád, della Diocesi di Brno, finora Direttore Spirituale del Seminario di Olomouc. – Rev.do Sac. Pavel Posád – Il Rev.do Sac. Pavel Posád è nato il 28 giugno 1953, a Budkov. Avendo compiuto i suoi studi presso la Facoltà Teologica di Litoměřice (1972–1975), è stato ordinato sacerdote il 26 giugno 1977 a Brno ed ivi incardinato. – È stato Vice-Parroco a Pohořelice (1977), a Brno-Zidenice (1978) ed a Lomnice u Tišnova (1979). In seguito è stato parroco a Ratiškovice (1980–1982), a Drnholec (1982–1989), a Třešť (1989–1990), a Brno (1990–1993). – Dal 1993 è Direttore Spirituale nel Seminario di Olomouc, incarico che ricopre attualmente. [02032-01.01]. in: RINUNCE E NOMINE, 24. 12. 2003: RINUNCIA DEL VESCOVO DI LITOMĚŘICE (REPUBBLICA Ceca) E NOMINA DEL SUCCESSORE. In: *Bollettino Sala stampa della Santa Sede* [online]. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2003/12/24/0657/02032.html>.

72 CIC, kán. 377 § 1: „Papež buď svobodně biskupy jmenuje, nebo zákonně zvolené potvrzuje.“

73 ACEL 1/2004, č. j. 1/04-o, ze dne 7. ledna 2004, s. 2, č. 1.

Při biskupském svěcení, které se konalo 28. února 2004, byla přečtena jmenovací bula.⁷⁴ Ta má obvyklou formu. Na začátku je oslovení papeže a pozdrav zvolenému biskupovi: „Jan Pavel, biskup, sluha sluhů Božích, milovanému synu Pavlu Posádovi, jmenovanému biskupu litoměřickému, dosud spirituálu v kněžském semináři olomoucké arcidiecéze, pozdravení a apoštolské pozhnutí.“ Následuje pasáž o univerzální pastýřské péči papeže a z ní vycházející jmenování kandidáta biskupem spolu s oceněním jeho vlastností: „Klanějíce se Kristu, který sám sebe ponížil a přijal podobu služebníka, prosíme horoucí vírou, aby skrze své narození milostivě pomáhal všem věřícím jednotlivých diecézí... Víme o Tobě, milovaný synu, že jsi v kněžském semináři olomoucké arcidiecéze projevoval význačné lidské vlohy i rozpoznávání duchovních záležitostí a pečlivě jsi pomáhal bohoslovcům na jejich cestě ke kněžství. Proto se nám jevíš zcela schopným k přijetí i většího břemene úřadu. Z toho důvodu Tě jmenujeme naší Apoštolskou autoritou Litoměřickým biskupem a zároveň Ti udělujeme potřebná práva a ukládáme k tomu příslušné povinnosti.“ Další text obsahuje podmínky, za nichž může být zvolený vysvěcen na biskupa, a povinnost zaslání příslušných dokladů: „Ochotně dovolujeme, abys biskupské svěcení přijal od kteréhokoliv katolického biskupa mimo město Řím, při zachování liturgických předpisů. Tvou povinností bude nejprve složit vyznání víry a přísahu věrnosti nám i našim nástupcům a pak co nejdříve zaslat o tom příslušné doklady tomuto Apoštolskému stolci.“ Na závěr je uvedena výzva ke zveřejnění papežského rozhodnutí, datum a místo vydání a podpis papeže: „Žádáme, abys o tomto našem rozhodnutí uvědomil jak duchovenstvo, tak i věřící církve litoměřické... Dáno v Římě, u Svatého Petra, 24. prosince, v svatvečer Narození Páně, roku Páně 2003. Jan Pavel II., papež.“

O přijatém biskupském svěcení svědčí dokumenty Biskupské kurie v Litoměřicích,⁷⁵ zasláné později na Apoštolskou nunciaturu v Praze. V nich se lze dočíst, že Pavel Posád byl vysvěcen na biskupa 28. února 2004 v katedrále sv. Štěpána v Litoměřicích, když předtím složil vyznání víry a přísahu věrnosti. Jeho hlavním světitelem byl Miloslav kardinál Vlk, arcibiskup pražský, spolusvětiteli potom Mons. Jan Graubner, ar-

74 Jmenovací bula Pavla Posáda biskupem litoměřickým, ze dne 24. prosince 2003, podepsána papežem Janem Pavlem II. a Marcello Rosettim, apoštolským protonotářem. Znění latinského originálu i český překlad jsou přílohami této práce na str. 316–317.

75 Biskupství litoměřické, Kurie, 2004, Předání dokumentů o biskupském svěcení P. Mgr. Pavla Posáda, č. j. 676/2004-k, ze dne 3. března 2004, podepsáno PhDr. Jaroslavem Mackem, kancelářem, 6 s.